

TÜRK BASININDA SURİYELİ SİĞİNMACILAR: İLK BEŞ YILIN ANALİZİ (2011-2015)

Alaaddin F. Paksoy* - Merve Şentöregil**

ÖZET

2011 yılından beri Suriye’de yaşananlar insanlık tarihinin en acı tecrübelerinden biri olmaya aday niteliktedir. İç savaşın zorunlu göçe maruz bıraktığı 5 milyondan fazla Suriyeli halen farklı ülkelerde yaşam savaşı vermektedir. Konu son yıllarda hem Türk medyası hem de dünya medyası tarafından ilgiyle takip edilmektedir. Bu çalışma da Türkiye’nin Suriyeli sığınmacılara kapılarını açtığı 2011 yılından başlayarak 2015 yılına kadar basın içeriğinde konunun nasıl yansıtıldığı ve tartışıldığına odaklanmaktadır. Bu amaçla Türkiye’de yayın yapan en yüksek tiraja sahip 5 ulusal gazetenin 5 yıl boyunca Suriyeli sığınmacılara ilişkin yayınladığı haber metinleri ve köşe yazıları içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Bulgular göstermektedir ki haber metinleri ve köşe yazılarının çoğunda sığınmacılara karşı olumlu veya dengeli bir dil kullanılmıştır. Buna rağmen metinlerde sığınmacıların kendi seslerini duyurma imkânları oldukça kısıtlıdır. Bu durum basın içeriğinde Suriyeli sığınmacıları nesneleştirmekte ve sığınmacıların metinlerde aktif birer özne olmasını engellemektedir. Ayrıca çalışma kapsamında elde edilen bulgular, Türk basının hukuki bir statüyü de ifade eden mülteci kavramına hatalı bir biçimde yer verdiğini ve bu kavramı çoğu zaman sığınmacı kavramıyla aynı anlamda kullandığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Suriye iç savaşı, Suriyeli sığınmacılar, Türk basını, içerik analizi

SYRIAN ASYLUM SEEKERS IN THE TURKISH PRESS: THE ANALYSIS OF THE FIRST 5 YEARS (2011-2015)

ABSTRACT

Things happening in Syria since 2011 are probably one of the most inhumane experiences of the world history. More than 5 million Syrians who were enforced to leave their places are still struggling in different countries. The issue has received great interest from both the Turkish media and the world media. The study focuses on the press coverage of Syrian asylum seekers starting from the period the asylum seekers entered Turkey in 2011 until the year 2015. By this means, news articles and columns published in the highest circulated 5 newspapers in a period of 5 years were analysed by employing content analysis method. According to the findings, most news reports and columns employed a positive or balanced view towards asylum seekers. However, it was found that asylum seekers did not have opportunity to explain their own views in the press coverage. Therefore, asylum seekers were transformed into objects instead of giving them the opportunity to become active subjects. Another finding in the research is related to the legal concept of “refugee”. The concept is misused by the Turkish press and it is often seen as a synonym of the concept “asylum seeker”.

Keywords: Syrian civil war, Syrian asylum seekers, Turkish press, content analysis

* Yrd. Doç. Dr., Anadolu Üniversitesi, İletişim Bilimleri Fakültesi

** Arş. Gör., Anadolu Üniversitesi, İletişim Bilimleri Fakültesi

GİRİŞ

Suriye’de 6. yılını dolduran iç savaş ve bu savaşın sonucu olarak ortaya çıkan mülteci krizi uzun bir süredir hem ulusal hem de uluslararası kamuoyunun gündeminde öne çıkan bir konudur. 2011 yılında rejim ve muhalifler arasında başlayan çatışmalar her geçen gün şiddetini artırmış ve bugün farklı silahlı grupların, terör örgütlerinin ve uluslararası aktörlerin de dâhil olduğu bir iç savaşa dönüşmüştür. Yaşanan çatışmaların sonucunda binlerce Suriyeli hayatını kaybetmiş, milyonlarca Suriyeli ise zorla yerinden edilerek çeşitli ülkelerde sığınmacı olarak yaşamaya mecbur kalmıştır. II. Dünya Savaşı’ndan bu yana yaşanan en büyük göç hareketi olarak gösterilen bu kriz bölge ülkelerini ve Türkiye’yi etkilemiştir. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği’nin (UNHCR) 5 Ekim 2017’de güncellediği rakamlara göre Türkiye’de 3.2 milyon Suriyeli sığınmacı bulunmaktadır (UNHCR 2017) ve sığınmacı konusunun ekonomik, toplumsal ve siyasi sonuçlarına yönelik tartışmalar sürmektedir. Sığınmacılarla ilgili gündelik hayatta edinilen kısıtlı pratik bilgiler haricinde çoğu kişinin sığınmacı krizi ve Suriye’de yaşananlarla ilgili bilgi edinme ihtiyacı kitle iletişim araçları tarafından karşılanmaktadır. Bu anlamda ana akım gazetelerin sığınmacıları nasıl yansıttığı büyük önem taşımaktadır. Bu çalışma Türk basınında Suriyeli sığınmacıların nasıl temsil edildiğini ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Bu amaca yönelik olarak 1 temel araştırma sorusu ve 4 alt araştırma sorusu yanıtlanmaya çalışılacaktır. Çalışmanın temel araştırma sorusu şudur: “Türk basını Suriyeli sığınmacıların Türkiye’ye göç etmeye başlamasının ilk 5 yılında sığınmacıları nasıl sunmuştur?”

Temel araştırma sorusunu daha somut hale getirebilmek ve doğru bir şekilde cevaplandırabilmek için aşağıdaki alt araştırma sorularına ihtiyaç duyulmuştur:

- Türk basınının Suriyeli sığınmacılar konusuna bakış açısı nedir?
- Suriyeli sığınmacılar için haber ve köşe yazılarında hangi adlandırmalar kullanılmaktadır?
- Suriyeli sığınmacılar haber metinleri ve köşe yazılarında hangi tema ve konularla temsil edilmektedir?
- Suriyeli sığınmacılar haber metinleri ve köşe yazılarında hangi aidiyetlerle eşleştirilmektedir?

Burada belirtilen alt araştırma soruları aynı zamanda içerik analizi yönteminde kullanılacak olan kategorilerin de konularını oluşturmaktadır. Araştırma sorularının bağlamına oturabilmesi için öncelikle Suriye’deki krizin arka planı tartışılacak, sığınmacıların Türkiye’deki durumları üzerinde durulacak ve literatürde bulunan araştırmalara göre Suriyeli sığınmacıların basın temsilleri irdelenecektir. Daha sonra ise çalışmanın hangi kapsam ve metot üzerine inşa edildiği açıklanacak ve devamında bulgu ve yorumlarla ilgili kısımda araştırma soruları yanıtlanmaya çalışılacaktır.

1. SURİYE İÇ SAVAŞININ ARKA PLANI

Bugün pek çok farklı unsurun içinde yer aldığı ve küresel çapta bir insani krize neden olan bu iç savaş anlamak için öncelikle Suriye'nin toplumsal yapısına ve siyasi tarihine bakmak gerekmektedir. Resmi adı Suriye Arap Cumhuriyeti olan ülke, Sünni, Nusayri (Arap Alevileri), Hristiyan gibi farklı dini grupları ve Arap, Kürt, Türkmen, gibi çeşitli etnik aidiyetlere mensup vatandaşları bünyesinde barındıran kozmopolit bir yapıya sahiptir. Ülke yarım asırdır iktidarı elinde tutan Esad ailesi tarafında Soğuk Savaş dönemine özgü başkanlık monarşisiyle yönetilmektedir (Şöhret 2016: 41).

Suriye'nin mevcut yönetim anlayışını belirleyen unsurların başında Osmanlı'dan ayrıldıktan sonra ülkenin bir Fransız mandasına dönüşmesi gelmektedir. Fransa ülkeyi ayrı devlet ve birimlere ayıran bir politika izleyerek ulus bilincinin gelişmesine engel olmuş ve bu politika, Sünni çoğunluk karşısında kimliğini korumayı amaçlayan başta Aleviler olmak üzere etnik ve dini azınlıkların desteğini almıştır. Fransa 1946'da Suriye'nin bağımsızlığını tanımak zorunda kalmış ancak bu bağımsızlık milli bir hareket neticesinde değil ülke dışında siyasi dengelerin değişmesi sebebiyle elde edilmiştir. Suriye bu tarihten itibaren bağımsız bir ülke olarak anılmaya başladıysa da Fransa'nın uyguladığı manda rejiminin etkileri görülmeye devam etmiştir. Sivil bir bürokrasinin oluşmaması, güç sahibi kesimlerin iktidarlarını muhafaza etme uğraşları, azınlıkların ulus fikrini benimsememiş olmaları gibi sebepler Suriye'de istikrarlı ve sürdürülebilir bir siyasi yapının ortaya çıkmasını güçleştirmiştir (Yıldırım 2016: 26-29).

Bağımsızlığın ardından siyasi yönetimin darbelerle şekillendiği Suriye'de Hafız Esad'ın iktidara gelişi önemli bir dönüm noktası sayılmaktadır. Darbeyle yönetime el koyup darbeler dönemini kapatan Hafız Esad'la birlikte yönetimde görece istikrar sağlandığı iddia edilebilir (Taştekin 2015: 26-29). Hafız Esad iktidarı süresince etnik ve dini açıdan parçalı bir yapıda olan Suriye'yi bir şekilde tek çatı altında birleştirebilmiş ve oluşturduğu kendine has egemenlik sistemini oğlu Beşşar Esad'a devretmiştir. Ancak bölgede yaklaşık yarım asırdır süren bu yönetim tarzı birçok eski sömürge ülkesindeki gibi baskıcı ve otoriter bir yapıdadır. Suriye ve diğer bölge ülkelerinde mevcut olan bu siyasi rejimin başlıca özelliği seçkinlerin, siyasi işleyişi devlet gücüyle kontrol altında tutmasıdır. Dini ya da etnik bir azınlığın çoğunluğu yönetmesi şeklinde ortaya çıkan bu yapılanma varlığını korumak için güç kullanmaktan çekinmemiştir. Yönetici sınıf halkın gerçek anlamda rızasıyla işbaşına gelmediği için çoğunluğun temel eğilim ve isteklerine uygun bir politika izlemek yerine mevcut toplumsal dokuyu ve servet dağılımını kendi lehine korumayı tercih etmiştir (Şöhret 2016: 39-40).

1.1. Beşşar Esad Dönemi

Beşşar Esad 2000 yılında babasının ölümünün ardından yönetimi devralmış ve halka yaptığı ilk konuşmasında reformist bir politika izleyeceğinin sinyallerini

vermiştir. İlk aylardan itibaren siyasi ve ekonomik anlamda modernizasyon çalışmalarında bulunması, ülke ekonomisini dünyayla uyumlu hale getirmeye çalışması ve siyasi mahkûmların sayılarını azaltması reformist politikalar doğrultusunda atılan adımlara örnektir. Bu olumlu gelişmeler ülkede kısa süreli de olsa bir bahar havası estirmiş ve bu dönem birçok Ortadoğu uzmanı tarafından “Şam Baharı” olarak adlandırılmıştır (Şöhret 2016: 74-75).

Şam’daki bahar havası uzun süreli olmamış, Beşşar Esad’ın değişim umudu gösteren politikaları kısa bir süre sonra babası Hafız Esad’ın çizgisine evrilmiştir. Hak ihlalleri konusunda kabarık bir sicile sahip olan rejimin gündeminde kısa bir süre yer tutan reformlar, yerini güvenlik eksenli korumacı bir yaklaşıma bırakmıştır. Beşşar Esad’ın birkaç yıl içerisinde reformist bir tutumdan otoriter bir yaklaşıma geçmesinde ülke içinde ve dışında yaşanan çeşitli gelişmeler etkili olmuştur. 2003’te ABD’nin Irak’ı işgal etmesi sonucu ortaya çıkan mülteci sorunu, 2005’te Kamışlı’da bir futbol müsabakasında çıkan çatışma sonucu bölgedeki Kürtlerin ayaklanması, 2005’de Suriye’nin Lübnan’daki askeri varlığının sona ermesi gibi etkenler bu gelişmelere örnektir (Taştekin 2015: 48).

Darbeler ve siyasi çalkantılarla dolu tarihsel bir geçmişe sahip Suriye’de devam eden iç savaşın başlangıcı ise 2011 yılında Dera kentinde yaşanan olaylara dayanmaktadır. Suriye’nin Ürdün sınırında yer alan Dera’da yaşları 15-17 arasında değişen bir grup çocuk, Tunus ve Mısır’da başlayan isyan dalgasından etkilenerek okul duvarına “Halk rejimin yıkılmasını istiyor” cümlesini yazmışlardır. Çocukların bu yazının ardından gözaltına alınmaları ve iddialara göre gözaltındayken şiddet ve tecavüze maruz kalmaları halk tarafından büyük bir öfkeyle karşılanmış, 18 Mart 2011’de binlerce protestocu sokaklara dökülmüştür. Esad rejimi söz konusu iddiaları reddetmiş ve Dera’daki öfkeyi dindirmek için çabalamış olsa da bu isyan hareketi kısa sürede ülkenin diğer kentlerine de yayılmıştır. Zaman içerisinde güvenlik güçleri ve muhaliflerin şiddete başvurması, aşiretlerin savunma pozisyonuna geçmeleri, ordudan ayrılan askerlerin olaylara müdahil olmaları, rejimin gösterilerle yıkılmayacağını düşünen aktörlerin muhalifleri silahlandırması vb. unsurlar Suriye’yi şiddetli bir iç savaşa sürüklemiştir (Taştekin 2015: 21-22). Bu ortamda Suriye’deki rejim “sadece protestoculara değil protestolara katılmayan bütün muhalif kesimlere karşı orantısız güç kullanmaya başlamıştır. Sonrasında ise tam bir kısır döngü ortaya çıkmış, güvenlik güçleri sokaktaki insanları öldürdükçe halkın rejime hıncı ve tepkisi artmış; halkın tepkisi arttıkça şiddet kullanımı ve insan kayıpları da artmıştır” (Şöhret 2016: 77).

Suriye’de yaşanan bu çatışmalar uluslararası kamuoyunda benzer siyasi rejimlere sahip bölge ülkelerinde ortaya çıkan halk hareketlerinin devamı olarak da algılanmaktadır. Arap Baharı olarak nitelendirilen bu hareket 2010 yılında Tunus’ta başlamış ve kısa süre içerisinde çevre ülkelere sıçrayarak mevcut siyasi rejimleri değiştirmiş ya da dönüştürmüştür. Arap Baharı’nı yaşayan diğer ülkelerden farklı olarak Suriye’deki mevcut siyasal rejim varlığını korumayı

başarsa da, zamanla ABD ve Rusya gibi süper güçler ve Türkiye ve İran gibi bölgenin önemli aktörleri krize müdahil olmuşlardır (Şöhret 2016: 40-41). Krizin bu kadar hızlı büyümesi ve içinden çıkılmaz bir hal almasında mezhepsel ve etnik farklılıkların ve geçmişte bu farklılıklar sebebiyle yaşanmış acı tecrübelerin etkisinin olduğunu söylemek de mümkündür.

2. TÜRKİYE'DEKİ SURİYELİ SİĞINMACILARIN MEVCUT DURUMU

Suriye'de süregiden iç savaş çok sayıda insanın ölümüne veya yaralanması sebep olmuştur. Bağımsız bir araştırma kuruluşu olan Suriye Politika Araştırma Merkezi verilerine göre 2016 yılının Şubat ayı itibariyle çatışmalarda ölen kişi sayısı 470 bine ulaşmış durumdadır (Human Rights Watch 2017: 571). Savaşta bir şekilde hayatta kalmayı başarabilenlerin önemli bir kısmı da komşu ülkeler başta olmak üzere farklı ülkelere sığınma talebinde bulunmuştur. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin 2017 yılına ait sayısal verilerine göre farklı ülkelerde kayıtlı Suriyeli sığınmacı sayısı 5.2 milyondur. Suriye ile en uzun sınır hattına sahip Türkiye ise 3.2 milyon Suriyeliye ev sahipliği yapmakta ve bu sebeple dünya genelinde en çok mülteci barındıran ülke olmaktadır (UNHCR 2017).

Türkiye Suriyeli sığınmacılar için 10 ilde toplam 21 geçici barınma merkezi oluşturmuştur. Sınırda yakın kentlerde kurulan bu barınma merkezlerinde kalan sığınmacıların sayısı 229.954'tür. Diğer bir ifadeyle sığınmacıların yalnızca %7'si çadır kentlerde barınmakta, geri kalan %93'ü ise kamp dışında yaşamakta ve Türkiye'nin farklı şehirlerine dağılmış bulunmaktadır. Kilis başta olmak üzere Hatay, Şanlıurfa ve Gaziantep sığınmacıların kent nüfusuna oranla en yoğun oldukları şehirlerdir (Göç İdaresi Ekim 2017; Sirkeci 2017).

Türkiye'de Suriyeli sığınmacılara yönelik hizmetler AFAD, Kızılay, belediyeler gibi resmi kurumların yanı sıra alanda çalışan çeşitli STK'lar aracılığıyla da yürütülmektedir. Ancak bu konuda gösterilen çabalara rağmen sığınmacıların çeşitli konularda sıkıntı yaşadıkları bilinmektedir. Bu sıkıntıların başında sığınmacıların hukuki statülerinin belirsizliği gelmektedir. Türkiye'de mültecilik statüsü sadece Avrupa ülkelerinin vatandaşlarına verildiği için Türkiye'deki Suriyeliler hukuki anlamda mülteci statüsünün sağladığı haklara sahip değildir. Suriyeli sığınmacılar yasal olarak "geçici koruma" statüsüne alınmışlardır. Geçici koruma altındaki Suriyeliler "ülke topraklarına kabul, geri gönderilmeme, temel ve acil ihtiyaçların karşılanması" gibi çeşitli haklara sahip olsalar da (Efe 2015: 13-14), Türkiye'de kalış sürelerinin uzamasıyla barınma, eğitim, sağlık, iş piyasasına erişim gibi alanlarda daha uzun vadeli politikalara ihtiyaç duyulmaktadır. Örneğin, hâlihazırda Türkiye içindeki en büyük göçmen grubunu oluşturan Suriyeli sığınmacıların %54'ü çocuktur ve bu çocukların büyük bir kısmı eğitim alamamaktadır (UNICEF, Temmuz 2016). Bütün bu konular Suriyelilerin daha uzun yıllar Türkiye'deki göç tartışmalarının merkezinde kalacağını göstermektedir.

3. TÜRK BASININDA SURIYELİ SİĞİNMACILAR

Suriye'deki krizin 2011'de patlak vermesi ve devamında Suriyeli sığınmacıların farklı ülkelere göç etmeye başlamasıyla çok sayıda haber ve köşe yazısı Türkiye'de ve dünya basınında yer bulmuştur. Basının konuya kaçınılmaz ilgisi ve konunun Türkiye'nin ve dünyanın siyasi gündemini uzun süredir meşgul etmesi araştırmacıların da ilgisini çekmiş ve son yıllarda Suriyeli sığınmacıların basında nasıl temsil edildiğiyle ilgili bazı çalışmalar yapılmıştır (Berry ve ark. 2015; Efe 2015; Erdoğan 2015; Göker ve Keskin 2015; Pandır ve ark. 2015; Doğanay ve Çoban Keneş 2016; Akgül Gök ve Gökçearsan Çıfci 2017; Chouliaraki ve Stolic 2017; Chouliaraki ve Zaborowski 2017).

Türkiye'deki medya araştırmalarında sığınmacı ve mülteci temsillerinin mercek altına alınmasının çok yeni bir girişim olduğu söylenebilirse de (Doğanay ve Çoban Keneş 2016), Suriyeli sığınmacıların Türkiye'de önemli bir konu haline gelmesinin ardından konunun medya araştırmacıları tarafından ilgiyle karşılandığı görülmektedir. Son yıllarda yapılan araştırmalar arasında İbrahim Efe'nin yayımladığı SETA raporu haber ve köşe yazılarında ortaya konulan sığınmacı temsillerini analiz etmiştir. Raporda 8 farklı ulusal gazetenin haber sitelerinde yayımlanan haberler sığınmacı sorunları, yerel sorunlar, siyaset ve sınır güvenliği olmak üzere 4 tematik başlık altında incelenmiştir. Rapora göre gazetelerin konuyu ele alış biçimleri oldukça farklılaşmakta ve gazeteler kendi ideolojik konumları çerçevesinde sığınmacı temsilleri üretmektedir (Efe 2015).

Suriyeli sığınmacıların medya içeriğindeki görünümüyle ilgili bir başka çalışma ise Murat Erdoğan tarafından yürütülmüştür. Araştırmanın temel bulgularından biri Suriyeli sığınmacılarla ilgili basında yapılan tartışmaların ve haber dilinin Türkiye'nin iç siyasi gündemindeki gelişmelerden bağımsız bir şekilde ele alınamayacağıdır. Siyasi iktidarı destekleyen gazeteler Suriyeli sığınmacılara ilişkin olumlu bir tavır takınırken, siyasi iktidara muhalif konumdaki gazeteler için Suriyeli sığınmacılarla ilgili konular iktidarı eleştirme aracı olarak kullanılmaktadır. Siyasi iktidara yakın bir yayın politikası izleyen gazeteler için Suriyeli sığınmacılar "yardıma muhtaç" ve "korunması gereken kimseler" olarak isimlendirilmekteyken, Esad rejimine karşıtlığı çok belirgin olmayan veya rejimi kısmen de olsa destekleyen gazeteler için Suriyeli sığınmacılar bazı durumlarda "isyancı" ve "terörist" kimseler olarak betimlenmiştir. Hükümete muhalif olmasına rağmen bazı sol eğilimli gazetelerde ise konu daha çok insan hakları çerçevesinde sunulmaktadır (Erdoğan 2015). Pandır ve ark. (2015)'e göre ise Suriyeli sığınmacılarla ilgili haberler arasında sığınmacıların olumlu bir çerçeveye sunulduğu haberler çoğunluktadır. Buna rağmen sığınmacılar hem "yoksul" ve "yardıma muhtaç" olarak temsil edilmekte hem de bazı metinlerde bir "tehdit" olarak gösterilmektedir. Bu çalışmaya benzer bir şekilde diğer bir araştırmada ise Suriyeli sığınmacılarla ilgili "edilgen", "mağdur" ve "günah keçisi" gibi temsillere rastlanmaktadır (Göker ve Keskin 2015).

Türk basınında Suriyeli sığınmacı temsilleriyle ilgili eleştirel söylem analizi kullanarak yapılan bir çalışmada ise sığınmacıların nasıl isimlendirileceğine ilişkin basındaki kararsızlık eleştirilmiştir (Doğanay ve Çoban Keneş 2016). Araştırmada “misafir”, “sığınmacı” ve “mülteci” isimlendirmelerinin Türk basını tarafından birbirlerinin yerine kullanılabildiği ve ilk bakışta olumlu gibi görünen “misafir” kavramının arkasında gizli bir ayrımcılık olduğu iddia edilmiştir. Yine aynı araştırmaya göre basın içeriğinde Suriyeli sığınmacılara ilişkin duygusallığın rasyonelleştirilmesi girişimi farklı söylemsel düzlemler vasıtasıyla gerçekleşmektedir. Araştırma sığınmacıların sürekli biçimde sayısal veri bütünü olarak haberleştirilmesini eleştirmektedir (Doğanay ve Çoban Keneş 2016).

Literatürde karşılaşılan araştırmaların Suriyeli sığınmacıların Türk basınında nasıl temsil edildiğine ilişkin önemli bulgular sunduğu söylenebilir. Bu araştırmanın diğer araştırmalardan farklılaştığı nokta sığınmacı krizinin başladığı 2011 yılından 2015 yılına dek tartışmaların yoğun bir şekilde yaşandığı uzun bir döneme odaklanması ve bunu en yüksek tirajlı 5 ulusal ana akım gazete üzerinden yapıyor olmasıdır. Bir diğer farklılık ise bu çalışmanın literatürdeki yayınlar tarafından görmezden gelinen “aidiyetler” olgusu üzerine de eğilmesidir.

4. KAPSAM VE YÖNTEM

Bu çalışmanın kapsamı Suriye’deki krizin başlangıcı olarak kabul edilebilecek 15 Mart 2011 tarihinden 2015 yılının sonuna dek 5 yıl boyunca Türkiye’de yayın yapan 5 farklı ulusal gazetede (Hürriyet, Posta, Sabah, Sözcü ve Zaman) yayımlanan haber ve köşe yazılarıdır. Gazetelerin seçimindeki belirleyici kriter tiraj olmuştur (Medyatava 2015). Buna rağmen örnekleme dâhil edilen gazetelerin siyasi duruşları değerlendirildiğinde gazetelerin dağılımının görece dengeli olduğu öne sürülebilir.

Örnekleme kapsamına alınan gazetelerin içeriğine erişmek için PRNet medya takip şirketinin veritabanı kullanılmıştır. Araştırma kapsamına çalışmanın amacına en uygun haber metinleri ve köşe yazılarının dâhil edilebilmesi için veritabanına “Suriye ve sığınmacılar” ve “Suriye ve mülteciler” olmak üzere 2 ayrı anahtar kelime grubu girilmiştir. İlk etapta elde edilen metin sayısı 4189’ dur. Anahtar kelimeleri içermesine rağmen araştırmanın bağlamına uygun olmayan (1) metinlerin dışarıda bırakılmasının ardından toplamda 2321 haber metni ve köşe yazısı araştırma örnekleme dâhil edilmiştir. Elde edilen veri setinin büyüklüğü hesaba katıldığında böylesine geniş bir periyodu ve metin adetini kapsayan bir araştırma örnekleminin nicel bir yaklaşıma göre analiz edilmesi gerektiği düşünülmüştür. Bu amaçla bu geniş veri setinin çözümlenebilmesi için metot olarak içerik analizi tercih edilmiştir.

4.1. İçerik Analizi

İçerik analizi sistematikliğe, nesnel bir analize ve ölçülebilirliğe özel bir önem atfettiğinden ve ortaya çıkışı itibariyle nicel bir yaklaşıma dayandığından, içerik analizinin modernist paradigma ve pozitivist metodolojiden beslenmekte olduğu söylenebilir (Gray 2004: 329). İçerik analizi yöntemi verileri küçük birimlere bölerek onların karakteristik özelliklerini ortaya çıkarmayı hedefler. Kategoriler ve kodlanan birimler genellikle önceden belirlenmektedir. Bazı durumlarda ise kodlamaya başladıktan sonra analizine yeni kategoriler ve birimler ekleme ihtiyacı duyan bir araştırmacı yaptığı içerik analizinin sınırlarını genişletebilir. Bu haliyle içerik analizinin genellikle tüm dengelimi ama bazı durumlarda da tümevarımcı bir yaklaşıma sahip olduğu düşünülebilir (Gray 2004: 327-328).

İçerik analizi yönteminin bu çalışmada uygulanması için izlenecek yol olarak David Gray'ın (2004) ve Philip Bell'in (2011) tanımladığı içerik analizi yöntemi takip edilmiştir. Bu amaçla, öncelikle araştırma sorularının yanıtlanmasına yardımcı olabilecek kategoriler ve bu kategorileri oluşturan değerler hazırlanmıştır. Kategoriler ve onları oluşturan değerler yukarıda Gray'ın bahsettiği "küçük birimlere ayırma" önerisine uygun bir şekilde gerçekleştirilmiştir.

İçerik analizinin uygulanabilmesi amacıyla araştırma sorularının cevaplanmasına yardımcı olacak 6 kategori belirlenmiştir: Metinlerin dağılımı, bakış açıları, adlandırmalar, temalar, konular, aidiyetler. Bu kategoriler ve içindeki değerlerin oluşturulabilmesi için öncelikle literatür taramasından yararlanılmıştır. Sonrasında ise araştırma kapsamına alınan metinler üzerinde bir pilot çalışma yapılmış ve metinlerde karşılaşılan yeni değerler kategorilerin içine yerleştirilmiştir. Bazı kategoriler (örnek: Metinlerin dağılımı) somut verileri kodlamaya ilişkin olmasına rağmen bazı kategoriler yoruma açık değerler içermektedir (örnek: Bakış açıları). Kodlama aşamasında görev alan 4 farklı kodlayıcının kendi yorumlarını en aza indirmek için hangi kategoride hangi değer ne anlama geldiğiyle ilgili kodlayıcılara yazılı ve sözlü olarak bilgiler verilmiştir. Bunun haricinde kodlayıcılar arasında belirli bir tutarlılığa erişebilmek için kodlayıcı güvenilirliği testi uygulanmıştır. Tutarlılık değerlerinin düşük olduğu kategoriler yeniden elden geçirilmiş ve kategorilerdeki değerlerin ne anlama geldiği daha açıklayıcı bir şekilde kodlayıcılara aktarılmıştır. Yine de buradaki tutarlılık girişimi kodlayıcıların gazete okurlarıyla bire bir aynı şekilde haberleri anlamlandırdığını iddia etmemektedir. Nihayetinde içerik analizini uygulayanların ve araştırmacıların diğer okurlarla aynı şekilde düşünmelerinin içerik analizi yapmayı anlamsızlaştırabileceği öne sürülebilir. Okur ve araştırmacılar arasında kesin bir tutarlılığın bulunmasının eleştirel duruşa sahip araştırmacılığın önünde bir engel oluşturacağı söylenebilir (Krippendorff 2004: 23).

5. BULGULAR VE YORUM

Araştırma örnekleme alınan 5 gazetenin 2011 – 2015 yılları arasında Suriyeli sığınmacılarla ilgili yayımladığı haber ve köşe yazılarından oluşturulan veri setinden elde edilen içerik analizi bulguları bu bölümde aktarılacaktır. Her bölüm için tablo veya tablolar kullanılıp, veriler frekans ve yüzde değerleri üzerinden sunulacaktır.

5.1. Metinlerin Dağılımı

Bu bölümde hem haber ve köşe yazılarının toplam metinlerin içindeki oranı hem de tüm metinlerin 5 gazete arasındaki paylaşımı sunulmaktadır.

Tablo 1. 2011-2015 Yılları Arasında Yayınlanan Metinlerin Dağılımı

Metin Türü	Frekans	Yüzde
Haber	1905	% 82.07
Köşe Yazısı	416	% 17.93
Toplam	2321	% 100.0

Beş yıl süresince Suriyeli sığınmacılarla ilgili ve bu araştırma kapsamına uygun olan 2321 metine ulaşılmıştır. Bu metinlerin haber ve köşe yazısı dağılımına bakıldığında yayınların ağırlıklı olarak haber türünde olduğu görülmektedir. Tüm metinler içerisinde haberlerin oranı %82.07, köşe yazılarının oranı ise %17.93 olarak hesaplanmıştır. Analiz edilen metinler arasındaki oranına bakıldığında köşe yazılarının önemli bir yer tuttuğu söylenebilir fakat örneklemin kapsadığı 5 yıl, 5 gazete içeriği ve onlarca köşe yazarı düşünüldüğünde Suriyeli sığınmacılarla ilgili örneklemdaki 5 gazete toplamında haftada 1 veya 2 kez köşe yazısı kaleme alındığı ortaya çıkmaktadır. Bu kadar hayati bir konunun sıkça haberleştirilmesine rağmen Türk basını tarafından üzerinde yorum yapılmaya değer görülmemesi ilgi çekicidir.

Tablo 2. Metinlerin Gazetelere Göre Dağılımı

Gazeteler	Frekans	Yüzde
Sabah	543	24%
Zaman	534	23%
Hürriyet	442	19%
Sözcü	424	18%
Posta	378	16%
Toplam	2321	100%

İncelenen metinlerin gazetelere göre dağılımına bakıldığında en fazla metnin Sabah gazetesinde (%24), en az metnin ise Posta gazetesinde (%16) yer aldığı görülmüştür. Tablonun geneli incelendiğinde dağılım oranlarının birbirine yakın olduğu söylenebilir. Bu durum çalışma bulgularının 5 gazeteye genellenebilmesini mümkün kılmaktadır.

5.2. Bakış Açıları

Gazetelerin sığınmacılarla ilgili yaklaşımlarını saptamak adına içerik analizi kapsamında metinlerdeki bakış açıları “olumlu”, “dengeli” ve “olumsuz” olarak kodlanmıştır. Burada bu değerlerin ne anlama geldiği ve kodlayıcılara nasıl tanımlandığı içerik analizinin tutarlığı açısından önemlidir. Olumsuz metinler grubunda görülen metinler sığınmacıları tanımlamak için (doğrudan) olumsuz kelime ve ifadeler kullanmaktadır. Bu ifadeler kimi zaman ırkçı denilebilecek türden olmakla beraber kimi zaman sığınmacıların kendi ülkelerine geri dönmeleri gerektiğine dair önermeler sunmaktadır. Ayrıca bu metinler, sığınmacıların varlığını kargaşa nedeni olarak gören bir bakış açısını yansıtmakta, sığınmacıları ekonomik külfet, işsizlik ya da fiyat ve kira artışının nedeni olarak göstermektedir. Olumlu metinler olarak kodlanan metinler ise olgusal gerçekleri içeren veya sığınmacılarla ortak kültür ve dine vurgu yapan ve sığınmacıların Türkiye’ye ekonomik ve kültürel katkılarını aktaran metinlerdir. Olumlu kodlanan metinler kapsamına giren haber veya köşe yazıları sığınmacılara yönelik negatif tutumları kınayan, sığınmacı haklarını savunan görüşlere yer veren, özetle sığınmacıların olumsuz temsillerini eleştiren metinlerdir. Dengeli metinlerle kastedilen ise ilave bir yorum olmaksızın sığınmacılarla ilgili gerçekleri, bilgileri aktaran, sığınmacılarla ilgili tartışmaların her iki tarafına da eşit miktarda yer vermeye çalışan ve sığınmacılarla ilgili gerçek dışı eleştirileri ve negatif ve ırkçı anlatımları içermeyen metinlerdir. Bu tanımların belirlenmesinde Ceri Mollard’ın Asylum: The Truth Behind the Headlines adlı raporundan (Mollard 2001) yararlanılmıştır.

Tablo 3. Bakış Açılarının Genel Dağılımı

Bakış Açısı	Frekans	Yüzde
Olumlu	1118	% 48.16
Dengeli	915	% 39.42
Olumsuz	288	% 12.40
Toplam	2321	% 100.0

Örnekleme alınan 2321 haber ve köşe yazısının hemen hemen yarısı Suriyeli sığınmacılara karşı olumlu bir tona sahiptir (%48.16). Bu pozitif yaklaşıma ek olarak dengeli bakış açısına sahip metin oranı %39.42 olarak saptanmıştır. Olumsuz bakış açısının oranı ise %12.40’dır. Bu tablo Türk yazılı basınında sığınmacılara yönelik tutumun çoğunlukla pozitif veya dengeli yönde (%87.58) olduğunu göstermektedir. Bu durum Türk basınında Suriyeli sığınmacılarla ilgili olumsuz dilin kullanılmadığı anlamına gelmemekle beraber hakim yaklaşımın sığınmacıları kollayan ve onları dışlamayan bir bakış açısı olduğunu ortaya koymaktadır.

5.3. Adlandırmalar

Haber metinleri ve köşe yazılarında Suriyelilerin nasıl tanımlandığı hangi adlandırmalarla anıldıkları bu kısımda incelenmiştir. Hem yıllara göre dağılım hem de toplam değerlere bakıldığında (2) “mülteci” adlandırmasının baskın bir ağırlıkta olduğu görülmektedir. Bu noktada mülteci ve sığınmacı kavramlarının eş anlamlı olmadığını ve farklı hukuksal statüleri ifade ettiklerini göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Uluslararası mülteci hukukuna göre sığınmacılık, mülteci statüsünü kazanıncaya kadar sahip olunan geçici bir durumu ifade etmektedir. Ancak Türkiye “Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 Cenevre Sözleşmesi”ne coğrafi kısıtlılık uygulayarak imza atması nedeniyle Avrupa Konseyi’ne üye olmayan ülkelerden gelen sığınmacılara mülteci statüsü vermemektedir. Bu nedenle hukuken mülteci olamayan Suriyeliler için özel bir düzenleme yapılmış ve “geçici koruma statüsü” tanınmıştır (Uzun 2015: 111). Ancak buna rağmen haber metinlerinde mülteci kavramı, en fazla tercih edilen adlandırma olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 4. Kullanılan Adlandırmaların Yıllara Göre Dağılımı

Adlandırma	2011	2012	2013	2014	2015	Toplam
Mülteci	60	256	216	231	486	1249
Sığınmacı	68	229	135	141	296	869
Göçmen	4	6	14	21	98	143
Kaçak	0	1	4	8	17	30
Misafir	3	6	1	5	0	15
Kardeş	0	2	1	2	2	7
N/A	1	0	0	3	2	6
Muhacir	0	0	0	2	0	2
Toplam	136	500	371	413	901	2321

Sadece 2011 yılında “sığınmacı” adlandırması en fazla kodlanan adlandırma olmuştur. Ancak bu yılda da “mülteci” adlandırması “sığınmacı” adlandırmasına yakındır. Diğer yıllarda ise sırasıyla “mülteci” ve “sığınmacı” adlandırmaları ağırlıktadır. Türkiye’deki Suriyelilerin hukuki statülerinin sığınmacı olduğu göz önüne alındığında, Türk basınca mülteci adlandırmasının hatalı ve gelişigüzel bir şekilde kullanıldığı görülmektedir.

En fazla kodlanan diğer adlandırmalar ise “göçmen” ve “kaçak”tır. Her iki adlandırmanın kullanımında da yıllara göre düzenli bir artış görülmektedir. Bu artış “Akdeniz/Ege Denizi” temasının kullanımındaki artışla paraleldir ve Türkiye’den Yunanistan’a deniz yoluyla geçiş konusunu işleyen haberlerin çoğalmasıyla daha fazla kodlanmıştır.

5.4. Temalar

Hangi haber veya köşe yazısının hangi temel konulara odaklandığını ortaya koymak için içerik analizi kategorileri arasında temalara da yer verilmiştir.

Dolayısıyla tema olarak nitelendirilen kategori aslında metinlerde kodlanan konu başlıklarının üst birimleridir ve konuları kapsamaktadır.

Tablo 5. Kullanılan Temaların Sıralaması

Temalar	Frekans	Yüzde
Siyasi Yaklaşım	685	% 29.51
Sığınmacı Sorunları	631	% 27.18
Yerel Sorunlar/Etkiler	263	% 11.33
Sığınmacı Sayısal Verileri	203	% 8.74
Yardım	198	% 8.53
Akdeniz/Ege Denizi	181	% 7.79
Güvenlik	160	% 6.89
Toplam	2321	% 100.0

İncelenen metinlerde en fazla hangi temanın kullanıldığına bakıldığında siyasi yaklaşım teması ilk sıradadır (%29.51). Bu tema siyasilerin sığınmacı ve Suriye politikalarıyla ilgili söylemleri başta olmak üzere, diplomatik ziyaretler, hükümete/muhalefete yönelik övgü ve eleştiriler vb. konulara yer veren metinler için kullanılmaktadır. Bu temanın ilk sırada yer alması insani bir kriz olarak nitelendirilen sığınmacı sorununun çoğunlukla siyasi bir yaklaşımla ele alındığını göstermektedir. Bir diğer muhtemel çıkarım da siyasetçilerin metinlerde çoğu zaman özne niteliğinde yer aldığı ve siyasetçilerin seslerinin sığınmacılardan daha fazla duyulduğudur.

Sığınmacı sorunları en fazla kullanılan ikinci temadır (%27.18). Sığınmacıların barınma, hukuki statü, çalışma şartları, eğitim vb. alanlarda karşılaştıkları sorunlar bu tema kapsamında kodlanmıştır. Savaştan kaçıp başka bir ülkeye göç etmek kendi içinde doğal olarak sorunlar barından bir süreç olduğundan bu temanın basın içeriğinde yoğun bir şekilde karşımıza çıkması normal görülebilir. Sığınmacılar açısından olumlu olabilecek tarafı ise sorunların basın tarafından görmezden gelinmemesidir.

Üçüncü olarak Yerel Sorunlar/Etkiler teması gelmektedir (%11.33). Bu tema ise sığınmacıların Türkiye'ye ekonomik maliyeti, olumlu/olumsuz etkileri konusundaki metinler için kullanılmaktadır. Bu tema altında karşılaşılan ifadeler sığınmacılar açısından büyük ölçüde olumsuzdur. Örneğin sığınmacılardan kaynaklanan, onlar aracılığıyla taşınan bulaşıcı hastalıklarla ilgili haberler, yerel halkın sığınmacılar nedeniyle sağlık hizmetlerine erişimindeki aksaklıklar vb. konular bu tema altında değerlendirilmiştir. Bunun haricinde sığınmacılar nedeniyle kiraların artması, işçi ücretlerinin düşmesi, kaçak elektrik kullanımı nedeniyle gelen zamlar, sığınmacıların sosyal hayatta neden olduğu değişimler, tabelaların, şehrin görüntüsünün değişmesi, çok eşliliğin/kumalığın yaygınlaşması gibi konular bu tema kapsamındadır.

Dördüncü tema sığınmacıları sayısal veri olarak sunduğundan önemlidir (Hall 1999, Doğanay ve Çoban Keneş 2016). Habercilik değerleri açısından bakıldığında bir olayın haber değerini artıran özelliklerden biri de bize çarpıcı sayılar sunmasıdır. Özellikle insani boyutu olan konularda bu rahatsızlık verici ve etik düzeyde tartışmalara sebep olan bir durumdur. Suriyeli sığınmacılarla ilgili sayısal veriler her ne kadar toplumun bu konuda bilgi edinmesi açısından kabul edilebilir görünse de sığınmacıların varlıklarının rakamlara dönüştürülmesi, sığınmacıların birer birey olarak kabul edilmesini zorlaştıracak ve sığınmacılara ilişkin esas tartışılması gereken çok daha insani boyuttaki konuların geri planda kalmasına sebep olacaktır. Sınırdan geçiş yapan sığınmacı sayısını sunmak, bir yıl içinde Türkiye’de doğan Suriyeli bebek sayısına ilişkin bilgiler vermek zamanla sığınmacıların bu toplumda yaşayan bireyler olmaları konusunda okurları duyarsızlaştıracak ve sığınmacılar toplum hafızasında birer istatistiki bilgi olarak kalacaktır. Doğanay ve Çoban Keneş’in (2016) çalışmasında ifade edildiği gibi sayılar üzerinden sığınmacıları bize anlatan metinler aslında birer sayı oyunu ve sığınmacılarla ilgili problemleri inkârın stratejisi anlamına gelmektedir.

5.5. Konular

Temaları oluşturan konular da içerik analizi kapsamında kodlanmıştır. Bu bölümde konuların kodlanmasıyla ilgili hem 5 yıllık toplam örneklemin sonuçları, hem de yıllara göre dağılım ortaya konmuştur.

Tablo 6. Tüm Yıllar İçin Metinlerde Öne Çıkan Konular

	Frekans	Yüzde
Sığınmacı Politikaları	606	% 26.10
Sığınmacıların Çokluğu	394	% 16.97
Barınma	271	% 11.67

Tüm yıllar içinde metinlerde en fazla hangi konuların yer aldığına bakıldığında sırasıyla sığınmacı politikaları, sığınmacıların çokluğu ve barınma konularının ön plana çıktığı görülmektedir. Haber ve köşe yazılarının yarısından fazlasında bu üç konuya yer verilmiştir. Konular temalarla birlikte düşünüldüğünde medyada sığınmacı sorunlarının ağırlıklı olarak barınma sorunu ekseninde gündeme geldiği anlaşılmaktadır. Sığınmacıların yüzde 90’ının kamp dışında yaşadığı göz önüne alındığında medyanın şehirlerdeki sığınmacıları daha fazla gündeme getirdiğini söylemek mümkündür. Sığınmacıların çokluğuyla ilgili haberler ise iki yönlü olarak ele alınmaktadır: İstatistiki bilgilerle insani krize dikkat çeken metinler ve sığınmacıların çokluğunu bir problem olarak görerek bunun getirdiği külfete gönderme yapan metinler. Bu yönüyle sığınmacıların çokluğu konusu hem yerel sorunlar/etkiler, hem de sığınmacı sorunları temasıyla ilişkili olabilmektedir. Konuların dağılımına bir de yıllara göre bakılırsa daha farklı yorumlar ortaya konması mümkün olacaktır.

Tablo 7. Yıllara Göre Öne Çıkan Konular

	2011	2012	2013	2014	2015
1	Sığınmacıların çokluğu	Sığınmacı Politikaları	Sığınmacıların Çokluğu	Sınırdan Geçiş	Sığınmacı Politikaları
	(f:51 %37.5)	(f:169 %33.8)	(f:94 %25.33)	(f:75 %18.15)	(f:336 %37.29)
2	Sığınmacı anlatıları	Suriye Politikaları	Barınma	Sığınmacıların Çokluğu	İnsan Kaçakçılığı/ Deniz Sınırı İhlali
	(f:34 %25.0)	(f:109 %21.8)	(f:70 %18.86)	(f:64 %15.49)	(f:204 %22.64)
	Sığınmacı Politikaları	Sınırdan Geçiş	Sığınmacı Anlatıları	Entegrasyon	Hükümet Eleştirisi
3	(f:33 %24.26)	(f:101 %20.2)	(f:56 %15.09)	(f:57 %13.80)	(f:132 %14.65)

2011-2015 arasındaki bu dağılımlara göre düşünüldüğünde:

- 2011, Suriyeli sığınmacıların ülkeye giriş yapmaya başladığı ve sayıca en az oldukları yıl olmasına rağmen 2011'deki metinlerin gündeminde sığınmacıların sayıca çokluğu ilk sırada yer almaktadır. Bu durum Türk basınının Suriyeli sığınmacı sayısının takip eden yıllarda ne durumda olacağı konusunda sağlıklı bir öngöründe bulunamadığı ve ilk yıldaki rakamları bile yüksek bulduğunu göstermektedir.

- Sığınmacı anlatıları sadece 2011 ve 2013 yıllarında öne çıkan konular arasında yer almaktadır. Diğer üç yılda ise sığınmacıların görüşlerine yer veren metinlerin oranı %10'un altındadır. Bu durum yerinden edilme sorununun birincil derecede mağduru olan sığınmacıların görüşlerine yeterince yer verilmediğinin göstergesidir. Bu anlamda Suriyeli sığınmacıların Türk basınında yayımlanan metinlerde çoğunlukla nesne olarak kaldığı ve özne olamadığı söylenebilir.

- 2014 yılında ilk defa entegrasyon konusu öncelikli konular arasına girmiştir. Sığınmacıların Türkiye'de 4. yılını doldurmaları ve sınırdan geçişlerin devam etmesiyle toplumsal uyumla ilgili konular gündeme gelmeye başlamıştır.

- 2015 yılı "Sığınmacı Politikaları" ve "İnsan Kaçakçılığı/Deniz Sınırı İhlali" konularının gündemde olduğu bir yıldır. Ancak bu yılda sözü edilmesi gereken önemli bir olay gerçekleşmiştir: 2 Eylül'de ailesiyle Yunanistan'a geçmeye çalışırken bindikleri botun devrilmesi sonucu üç yaşındaki Alan Kurdi hayatını kaybetmiştir. Alan Kurdi'nin sahile vurmuş görüntüsü hem Türkiye'de hem de uluslararası kamuoyunda büyük bir etki uyandırmış, Alan bebek Suriyeli sığınmacı krizinin sembolü haline gelmiştir. Bu yılın gündeminde yer alan "Sığınmacı Politikaları" ve "İnsan Kaçakçılığı/Deniz Sınırı İhlali" konuları da ağırlıklı olarak Alan Kurdi'nin ölümünden sonra yayımlanmıştır. "Sığınmacı Politikaları" konulu metinlerin %94'ü, "İnsan Kaçakçılığı/Deniz Sınırı İhlali" haberlerinin ise %88'i bu hadisenin sonrasında gündemde yer bulmuştur.

- 2015'te sığınmacı politikaları kapsamında kodlanan haberler çoğunlukla Türkiye ve Avrupa Birliği arasında gerçekleşen geri kabul anlaşmasıyla ilgilidir. Bu anlaşmanın Türkiye'ye getireceği yüklerin tartışılmasına bağlı olarak hükümet eleştirisi konusu bu yıl en fazla gündeme gelen üçüncü konu olmuştur.

5.6. Aidiyetler

Önceki bölümlerde gösterilen "Adlandırmalar"la ilgili kısma ek olarak Aidiyetler kategorisi de Türk basınında Suriyeli sığınmacıların nasıl tanımlandığı konusunda fikir vermektedir.

Tablo 8. Tüm Yıllarda Aidiyet Kullanımı

	Frekans	Yüzde
Aidiyet Kullanılan Metinler	224	% 9.65
Aidiyet Kullanılmayan Metinler	2097	% 90.35
Toplam	2321	% 100

Kayda değer bir bulgu olarak, çalışmada aidiyet kullanımının azlığı göze çarpmaktadır. Beş yıl süresince yayımlanan metinlerin yalnızca %9.65'inde aidiyet kullanılmış, geri kalan % 90.35'inde ise hiçbir aidiyete yer verilmemiştir. Bu rakamlar gazetelerde Suriyeli sığınmacılara yönelik etnik ve din temelli aidiyet atfedilmediğini ve sığınmacıların çoğu zaman yalnızca bir sığınmacı olarak algılandığını göstermektedir.

Tablo 9. Aidiyet Kullanımının Yıllara Göre Dağılımı

	2011		2012		2013		2014		2015	
	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
Aidiyet Var	8	% 5.8	35	% 7.0	32	% 8.6	85	% 20.5	64	% 7.2
Aidiyet Yok	128	% 94.2	465	% 93.0	339	% 91.4	328	% 79.5	837	% 92.8
Toplam	136	%100	500	%100	371	%100	413	%100	901	%100

Kullanılan aidiyetlerin yıllara göre dağılımı incelendiğinde 2014 yılı haricinde aidiyet kullanım oranlarının birbirlerine oldukça yakın olduğu saptanmıştır. 2014 yılında ise diğer yıllardan farklı olarak aidiyet kullanımı önemli bir oranda artmış ve ilgili yılda yayımlanan metinlerin %20.58'inde aidiyete yer verilmiştir. Bu artışın sebebi incelendiğinde söz konusu yılda Kobani'den Türkiye'ye çok sayıda geçişin olduğu ve buna bağlı olarak aidiyet kullanımının sıklığı, özellikle de Kürt aidiyetinin ön plana çıktığı saptanmıştır. Dikkat çekici bir diğer nokta ise 2014 yılının gündeminde yer alan entegrasyon konusunun aidiyet farklılıklarından bağımsız olarak tartışılmasıdır. Entegrasyon konusuna yer veren 57 metinden yalnızca 3'ünde aidiyetlere atıf tespit edilmiştir.

Tablo 10. Kullanılan Aidiyetlerin Sıralaması

	Aidiyet	Frekans	Yüzde
1	Kürtler	129	% 39.81
2	Türkmen	60	%18.51
3	Arap/Araplar	48	% 14.81
4	Sünni	22	% 6.79
5	Alevi	16	% 4.93
6	(Y)Ezidiler	15	% 4.62
7	Hristiyan	9	% 2.77
8	Ermeni	8	% 2.46
9	Süryani	7	% 2.16
10	Şii	6	% 1.85
11	Nusayri	4	% 1.23
	Toplam	324	%100.0

Aidiyetlerin kendi içlerindeki sıralamasına bakıldığında ise Kürt (%38.81), Türkmen (%18.51) ve Arap (% 14.81) aidiyetlerinin ağırlıklı olarak kullanıldığı görülmüştür. En az kullanılan aidiyet ise Nusayri'dir (%1.23). Bu sıralama metinlerde etnik aidiyetlerin dini aidiyetlerden çok daha fazla kullanıldığını göstermesi yönüyle önemlidir. Bu da Türk basınının aidiyete atıf yapılan haber ve köşe yazılarında etnik unsurlara dini unsurlardan daha fazla önem verdiğini göstermektedir. Başka bir ifadeyle, Türk basınının Suriyeli sığınmacılar konusunu daha çok Kürt ve Türkmen aidiyetleriyle eşleştirdiği anlaşılmakta ve meselenin mezhepsel farklılıklar üzerinden çerçevelenmediği görülmektedir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Araştırma kapsamına alınan 2321 haber metni ve köşe yazısı içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Literatürde sunulan çalışmalardan farklı olarak bu çalışma en yüksek tiraja sahip 5 ulusal gazete üzerine odaklanmış ve 2011 yılından 2015 yılına kadar Suriyeli sığınmacıların Türkiye'de geçirdikleri ilk 5 yılın analizini yapmıştır. Bulgular kısmında yanıtlanmaya çalışılan araştırma soruları burada araştırmanın bağlamına uygun bir şekilde bütüncül olarak yeniden ele alınacaktır. Her bir alt araştırma sorusu aşağıdaki ilgili bölümlerde değerlendirilmiştir:

-Türk basınının Suriyeli sığınmacılar konusuna bakış açısı nedir?

Haber metinleri ve köşe yazılarının tümü bir arada incelendiğinde çoğu metnin Suriyeli sığınmacılara olumlu veya en azından dengeli bir şekilde yaklaştığı belirlenmiştir. Buna rağmen metinlerin %12'si olumsuz kategoride kodlanmış ve bu tip metinlerin dışlayıcı ve kimi zaman ırkçı bir dille kurgulandığı, sığınmacıları güvenlik ve ekonomiyle ilgili sorunlarda birer günah keçisi haline getirdiği saptanmıştır. Yine de nicel bir içerik analizinin ötesine geçebilecek araştırma projeleri sığınmacılara karşı geliştirilen dilin söylemsel düzeylerini belirleyip bu konuda daha detaylı sonuçlara erişebilir.

-Suriyeli sığınmacılar için haber ve köşe yazılarında hangi adlandırmalar kullanılmaktadır?

Örnekleme içerisinde incelenen metinlerde sığınmacılar için kullanılan adlandırmalar arasında “mülteci” adlandırmasının ağırlıkta olduğu göze çarpmaktadır. Mülteci kavramının hukuki anlamı düşünüldüğünde Türk basınının bu konuda özensiz bir dil kullandığı ortaya çıkmaktadır. Günlük hayattaki yanlış kullanıma benzer şekilde Türk basını da “sığınmacı”, “göçmen” kavramlarını “mülteci” kavramıyla eş anlamlı olarak kullanmaktadır. Siyasi söylemde sıkça karşılaşılan “misafir” ve “kardeş” adlandırmalarının basın içeriğinde karşılık bulmaması ilgi çekicidir. Araştırma kapsamında elde edilen nicel değerlere göre Türk basını için Suriyeli sığınmacılar ekseriyetle ya mülteci ya da sığınmacıdır.

-Suriyeli sığınmacılar haber metinleri ve köşe yazılarında hangi tema ve konularla temsil edilmektedir?

Adlandırmalar kısmında siyasi söylemin yokluğu belirtilse de tema ve konular birlikte incelendiğinde Suriyeli sığınmacıların daha çok siyasetçiler ve siyasetin dili aracılığıyla okurlara aktarıldığı göze çarpmaktadır. Bu durum basın içeriğinde yalnızca siyasetçilerin demeçlerinin yoğunluğuyla ilişkili değildir. Aynı zamanda gazeteler kendi siyasi pozisyonları için de sığınmacı sorununu bir araç olarak kullanmaktadırlar. Gazetelerin hükümet övgüsü veya eleştirisi sığınmacılar üzerinden gerçekleşmektedir. Bu durum da insani bir konu olan sığınmacılar meselesinin siyasi bir çerçevede ele alındığını göstermektedir. Ayrıca tema ve konulardan anlaşıldığı üzere sığınmacıların kendi durumlarına ilişkin beklenti ve görüşleri nadiren basında yer bulmaktadır. Sığınmacılarla ilgili haber metinlerinde siyasetçilerin sıkça özne olarak yer aldığı ve sığınmacıların nesneleştirildiği çok sayıda habere rastlanılmıştır.

-Suriyeli sığınmacılar haber metinleri ve köşe yazılarında hangi aidiyetlerle eşleştirilmektedir?

Bulgulardaki göstergelere bakıldığında aidiyetlerin Türk basını tarafından sıkça kullanılmadığı ortaya çıkmaktadır. Bu da Suriyeli sığınmacıları tanımlamak için Türk basınının etnik ve dini temelli aidiyetlere ihtiyaç duymadığını göstermektedir. Adlandırmalar kısmında belirtildiği üzere sığınmacılar çoğu zaman “Suriyeli mülteci” veya “Suriyeli sığınmacı”dır. Bunun ötesinde bir aidiyet kullanımı oldukça enderdir. Suriye’deki iç savaşın sebeplerinden önemli bir bölümünün etnik ve mezhepsel sorunlarla ilgili olduğu düşünüldüğünde Türk basınının bu konulara vurgu yapmaması bir yönüyle konunun yüzeysel aktarıldığı anlamına gelebilir. Diğer yönüyle ise sığınmacıların aidiyetlerden bağımsız ele alınması Türk basınının konuya -en azından bu konuda- insani yaklaşımının bir göstergesi olabilir.

Araştırma sorularına verilen yanıtlar ve çalışmada sunulan bulgular bir arada değerlendirildiğinde Türk basınında Suriyeli sığınmacılar konusunda her gazetenin kendi siyasi pozisyonuna göre bir tavır aldığı ve bunun için sığınmacıların bir araç haline getirilebildiği iddia edilebilir. Gazeteler adlandırmalar konusunda, özellikle "mülteci" ve "sığınmacı" kavramlarının doğru bir şekilde kullanılmasıyla ilgili daha hassas davranmalıdır. Bunun haricinde, basın içeriğinde karşılaşılan en büyük eksiklik olarak sığınmacıların özne olarak metinlerde yer bulamaması gösterilebilir. Gazeteler bu konuda daha hassas davranmalı ve sığınmacıların kendi sesleri ve ifadeleriyle haber metinlerinde yer bulabilmesi sağlanmalıdır.

SONNOTLAR

(1) Haberin odak noktasının Suriyeli sığınmacılarla ilgili olması gerekmektedir. Bunu anlamak için haber girişine bakılması gereklidir. Haberin girişindeki ilk paragraftaki 3-4 cümle bu konuyu işlemelidir. Burada kastedilen başlık veya spot değil, haberin ilk paragrafıdır. Anahtar kelimelerin burada kaç kez tekrar edildiği önemli değildir. Konunun ilk paragrafta Suriyeli sığınmacılar olduğunu görebilmek yeterlidir.

(2) Çalışma sırasında aynı metinde farklı adlandırmaların kullanıldığı görülmüştür. Bu sebeple kodlama sırasında Suriyeliler için ilk önce hangi adlandırmanın kullanıldığı esas alınmıştır. Bu kritere rağmen haberin odak noktasının Suriyeli sığınmacılar olup olmadığı konusunda belirsizlik olması durumunda, şu kural uygulanmıştır: Haberin tümünde "sığınmacı" ve/veya "mülteci" kelimeleri Suriyeliler bağlamında kullanılmak şartıyla en az 3 kez geçmelidir. Bu 3 sayısı dağınık da olabilir. 2 "mülteci", 1 "sığınmacı" ifadesi metinde geçiyorsa haber örnekleme dahil edilme kriterini sağlamıştır.

(3) Metinlerin araştırmanın bağlamına uygun görülebilmesi için belirlenen kriterler:

Elde edilen ilk haber derleminde ilk incelemeler sonrasında bazı metinlerin bire bir aynı metinler olmasına rağmen veritabanında bulunduğu tespit edilmiştir. Diğer metinlerle aynı olduğu düşünülen bu tekrar eden haberler araştırma kapsamına alınmamıştır. Araştırma konusuyla ilgisi olmadığı tespit edilen haberler ise aşağıdaki 2 kriter ışığında elenmiştir:

(4) Bu makale 115K268 no'lu ve "Türk Basınında Suriyeli Sığınmacı Temsillerinin Eleştirel Söylem Analizi" adlı TÜBİTAK projesinin verilerinin bir kısmı kullanılarak hazırlanmıştır. TÜBİTAK'a desteklerinden dolayı teşekkür ederiz. Ayrıca, bu makalenin ortaya çıkmasında katkıları olan proje yürütücüsü Yrd.Doç.Dr. İbrahim Efe'ye, proje araştırmacısı Yrd.Doç.Dr. Müzeyyen Pandır'a, proje asistanları Arş.Gör. Ahmet C. Bulundu'ya, Erdem Selvin'e ve Arş.Gör. Zana Baykal'a teşekkür ederiz.

KAYNAKÇA

- Akgül Gök F ve Gökçearsan Çifci E (2017) Position of the Syrian Refugee Children In Printed Media, *Border Crossing*. Vol.7, No.2.
- Bell P (2001) Content Analysis of Visual Images, T. Leeuwen & C. Jewitt (Ed.), *Handbook of Visual Analysis*, Sage: London.
- Berry M, Blanco I G ve Moore K (2015) Press Coverage of the Refugee and Migrant Crisis in the EU: A Content Analysis of Five European Countries, Report Prepared for The UN High Commissioner for Refugees, Cardiff School of Journalism, Media and Cultural Studies: Cardiff.
- Chouliaraki L ve Zaborowski R (2017) Voice And Community In The 2015 Refugee Crisis: A Content Analysis of News Coverage In Eight European Countries. *International Communication Gazette*, 79(6-7), 613-635.
- Chouliaraki L ve Stolic T (2017) Rethinking Media Responsibility In The Refugee 'Crisis': A Visual Typology Of European News, *Media, Culture & Society*, 0163443717726163.
- Doğanay Ü ve Çoban Keneş H (2016) Yazılı Basında Suriyeli 'Mülteciler': Ayrımcı Söylemlerin Rasyonel ve Duygusal Gerekçelerinin İnşası, *Mülkiye Dergisi*, 4(1), 143-184.
- Efe İ (2015) Türk Basınında Suriyeli Sığınmacılar, SETA: İstanbul.
- Erdoğan M (2015). Türkiye'de Suriyeliler: Toplumsal kabul ve uyum, *Bilgi Üniversitesi Yayınları*: İstanbul.
- Göç İdaresi (Ekim 2017) http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecicikorumu_363_378_4713_icerik.
- Göker G Ve Keskin S (2015) Haber Medyası Ve Mülteciler: Suriyeli Mültecilerin Türk Yazılı Basınındaki Temsili, İletişim Kuram Ve Araştırma Dergisi, 41, 229-256.
- Gray D (2004) *Doing Research In the Real World*, Sage: London.
- Hall S (1999) İdeolojinin Yeniden Keşfi: Medya Çalışmalarında Baskı Altında Tutulanın Geri Dönüşü İçinde: Medya, İktidar, İdeoloji, M. Küçük (der.), Ankara: Bilim ve Sanat. 77-127.
- Human Rights Watch (2017) https://www.hrw.org/sites/default/files/world_report_download/wr2017-web.pdf.
- Krippendorff K (2004) *Content Analysis: An Introduction To Its Methodology*, Second Edition, Sage: Thousand Oaks.
- Medyatava (2015) 21 Aralık 2015 - 27 Aralık 2015 haftası Tiraj Tablosu, Erişim tarihi: 28 Aralık 2015. <http://www.medyatava.com/tiraj/2015-03-23>

- Mollard C (2001) *Asylum: The Truth Behind The Headlines*, Oxfam: Norton.
- Sirkeci İ (2017) Bir Güvensizlik Ülkesi Olarak Türkiye'nin Mültecileri, Suriyeliler Ve Türk Mülteciler, *Göç Dergisi*, 4(1), 21-40.
- Şöhret M (2016) Suriye'nin Siyasal Yapısı, H. Çomak, C. Sancaktar, Z. Yıldırım İçinde, *Uluslararası Politikada Suriye Krizi* (S. 39-85), Beta Basım AŞ: İstanbul.
- Taştekin F (2015) *Suriye Yıkıl Git Diren Kal*, İletişim Yayınları: İstanbul.
- UNICEF (Temmuz 2016) http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/T%C3%BCrkiye'deki%20Suriyeli%20%C3%87ocuklar%20Bilgi%20Notu_Temmuz_2016.pdf
- UNHCR (2017) <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php>
- Uzun A (2015) Günümüz Sosyal Ve Ekonomik Sorunu Olan Suriyelilerin Mülteci Ve Ekonomi Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi, *Ankara Barosu Dergisi*, 2015/1.
- Yıldırım Z (2016) Suriye Siyasi Tarihi. H. Çomak, C. Sancaktar, Z. Yıldırım İçinde, *Uluslararası Politikada Suriye Krizi* (S. 3-31), Beta Basım AŞ: İstanbul.